

2

Πίτερ Γκρίναγουεϊ Peter Greenaway

Οι Πρώτες Εξομολογήσεις ενός Ορνιθολόγου
Early Confessions of an Ornithologist

σε επιμέλεια από την Χριστιάνα Ιωάννου
curated by Christiana Ioannou

Ένας προκλητικός και συνάμα αγαπητός δημιουργός άκρως επηρεασμένος από την Αναγεννησιακή και Μπαρόκ τέχνη και την Φλαμανδική ζωγραφική, ο Πίτερ Γκρίναγουεϊ είναι πλέον ευρέως γνωστός ως ένας σκηνοθέτης που αγαπά να ζωγραφίζει. Η δουλειά του διακρίνεται από τα στοιχεία της βίας, του θεατρισμού, του ερωτισμού, του γκροτέσκο, της ειρωνείας και του μαύρου χιούμορ τα οποία κρύβονται αλλά παράλληλα κινούνται με υπεροχή, μέσα στην κάθε σκηνή που δημιουργεί.

Ανατρέχοντας πίσω στον χρόνο δε, ανακαλύπτουμε τις πρώτες απόπειρες του σκηνοθέτη έχοντας ελάχιστα χρήματα, μερικές αρκετά ευρηματικές, απολαυστικές και συνάμα προσωπικές πειραματικές ταινίες μικρού μήκους, τις οποίες δημιούργησε ενόσω ακόμη εργαζόταν στο Κρατικό Κεντρικό Γραφείο Πληροφόρησης του Λονδίνου ως σκηνοθέτης και μοντέρ.

Όταν ήμουν στα 20 μου χρόνια, είχα το εντελώς ανέφικτο όνειρο ότι μια μέρα θα γύριζα τις δικές μου ταινίες. Λέω ανέφικτο γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι νομίζουν ότι οι ταινίες είναι εξαιρετικά δαπανηρές, απαιτούν τεράστιο όγκο γνώσης, υπόβαθρου και τεχνολογίας. Όταν δούλευα στο Βρετανικό Ινστιτούτο Κινηματογράφου, απέκτησα πρόσβαση σε μια τεράστια βιβλιοθήκη με αντεργκράουντ πειραματικά φιλμ από τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο. Και μου έδωσε τεράστιο κουράγιο, γιατί συνειδητοποίησα ότι μπορείς να φτιάξεις ένα ενδιαφέρον, προκλητικό, διασκεδαστικό, συναρπαστικό φιλμ-δοκίμιο με αρκετά περιορισμένους πόρους. Οπότε υποθέτω, γύρω στα τέλη του 1960, κατάφερα να μαζέψω αρκετά χρήματα για να αγοράσω μια φτηνή κάμερα Bolex, η οποία ήταν γεμάτη με ρολό φιλμ και θα μου έδινε ένα πλάνο διάρκειας 17 δευτερολέπτων. Και ξεκίνησα με ένα αυτοδίδακτο τρόπο να φτιάχνω τις αρχικές μου ταινίες. Το περισσότερο ρολό φιλμ ήταν αγορασμένο από τον μισθό μου ως μοντέρ. [1]

A provocative but at the same time beloved creator, highly influenced by Renaissance and Baroque art as well as Flemish painting, Peter Greenaway is widely known as a director who loves to paint. His work stands out for the use of violence, theatricality, eroticism, grotesque, irony and black humour; elements which are hidden, but at the same time exist with great elegance within each scene he creates.

Going back in time though, one can discover some of his early attempts while having very little money: some quite inventive, enjoyable and at the same time personal short experimental films which he made while still working as a director and film editor in Central Office of Information in London.

When I was in my early twenties I had the totally unobtainable dream of one day making films. I say unobtainable because most people think that films are incredibly expensive to make, require enormous amount of sophistication, background and know-how. When I was working at the British Film Institute, I got access to a huge library of underground experimental films made since the Second World War. And it gave an enormous amount of courage because I realised that you could make an interesting, provocative, entertaining, fascinating film essay with remarkably modest resources. So in the, I suppose, late 1960s I managed to gather enough money to buy a cheap Bolex camera which was spring-loaded and would only give me a shot length of about 17 seconds. And I began in a sort of self-educating way, to make very primitive films. Most of the stock was provided from my earnings as a film editor. [1]

Πρόγραμμα Programme

**A Walk through H.: The Reincarnation
of an Ornithologist** (1978, 41')

H is for House (1976, 8')

Windows (1974, 4')

Dear Phone (1976, 17')

(ελ)

Περιλήψεις Ταινιών και Σημειώσεις

A Walk through H.: The Reincarnation of an Ornithologist

(Ηνωμένο Βασίλειο, 1978, 41', Έγχρωμο)

Φωτογραφία: John Rosenberg
Μουσική: Michael Nyman
Αφήγηση: Colin Cantlie
Εταιρεία Παραγωγής: bfi Production Board

Το *A Walk Through H* είναι ίσως το πιο φιλόδοξο του συνόλου, και το πιο πλούσιο σε γεγονότα. Είναι ένα ταξίδι μέσα από μια σειρά χαρτών διαφόρων περιγραφών, που έχουν δημιουργηθεί το πιο πιθανό από έναν ορνιθολόγο που βλέπει, γιορτάζει και αντιλαμβάνεται τον κόσμο μέσα από τον δικό του ενδιαφέρον για τα πουλιά. Ο κάθε χάρτης εξαφανίζεται όταν τον χρησιμοποιεί ο ταξιδιώτης, γεγονός που υποδηλώνει ότι οι χάρτες προορίζονται αποκλειστικά για αυτόν και ότι το ταξίδι του είναι μη επαναλαμβανόμενο. Ο δευτερεύων τίτλος της ταινίας, *Η Μετενσάρκωση ενός Ορνιθολόγου (The Reincarnation of an Ornithologist)*, θα μπορούσε να υποδεικνύει ότι αυτό το ταξίδι είναι το τελευταίο του, από το σημείο του θανάτου του έως τη δική του ιδιαίτερη ορνιθολογική Κόλαση ή Παράδεισο.

Έρχομαι από μια οικογένεια κηπουρών. Φυσιολόγων. Δύσκολα θα μπορούσα να τους αποκαλέσω οικολόγους, γιατί αυτή είναι μια πολύ σύγχρονη και μοδάτη λέξη.

Ο πατέρας μου ήταν πρώτιστα ορνιθολόγος. Θέλοντας και μη, μέσω του πατέρα μου, του υπάθαθρού μου και της οικογένειάς του, απέκτησα μια μεγάλη γνώση για την φυσική ιστορία. [2]

H is for House

(Ηνωμένο Βασίλειο, 1976, 8', Έγχρωμο)

Μουσική: Vivaldi
Αφήγηση: Colin Cantlie

Το *H is for House* είναι μια λίστα από λέξεις και εικόνες που ξεκινούν με το αγγλικό γράμμα H, επισημαίνοντας τον γνωστό παραλογισμό των εκλεπτυσμένων πολιτισμών που τις συγκεντρώνει μέσα από την αυθαιρεσία του αλφαβητικού.

Και οι δύο τους (Γκοντάρ και Σπίλμπεργκ) έχουν πει ότι οι καλύτερες ταινίες είναι οι ταινίες του σπιτιού. Έχουν κάτι άκρως αυτοβιογραφικό, πολύ οικείο και πολύ προσωπικό. Όπως και η περισσότερη λογοτεχνία του δυτικού κόσμου, αναφέρονται είτε στην παιδική, είτε στην εφηβική μας ηλικία.[3]

Windows

(Ηνωμένο Βασίλειο, 1974, 4', Έγχρωμο)

Μουσική: Jean-Philippe Rameau

Το *Windows* είναι μια μαύρη χιουμοριστική στατιστική περιγραφή εκπαρθρωσών-ψάχνοντας τις αιτίες γιατί μια ομάδα ανθρώπων που βρίσκεται σε μια ειδυλλιακή εσοχική κατοικία, να επιμένει να πέφτει από τα παράθυρα, και να υπονοείται, τόσο ελαφρά, ότι ο λόγος μπορεί να είναι ο φθόνος για τα πτηνά και η αγάπη για τη βαρύτητα.

Στην Βόρεια Αφρική, πολιτικοί κρατούμενοι πέφτουν με μυστηριώδη τρόπο από τα παράθυρα. Γλιστρούν πάνω σε μπάρες σαπουνιών, και προφανώς σύγχυζον παράθυρα και πόρτες, καταλήγοντας νεκροί στο πεζοδρόμιο, 6 ορόφους κάτω.

Ήμουν ένα μεγάλο πολιτικό ζώο τότε.. Είναι μια περίοδος μεγάλης πολιτικής μάθησης και ήθελα πολύ να φτάσω ένα φιλμ για αυτές τις φρικαλεότητες. Προφανώς αυτοί οι άνθρωποι δεν έπεφταν τυχαία από τα παράθυρα (...) Δεν μπορούσα να πάω στην Βόρεια Αφρική για να κινηματογραφήσω αυτά τα γεγονότα. Η καλαισθησία μου στην σκηνοθεσία ήταν πάρα πολύ κακή για να το επιτρέψω και ούτως ή αλλιώς, αν πήγαινα ποτέ εκεί τι θα μπορούσα να κινηματογραφήσω; Οπότε το άλλαξα όλο μετατρέποντας το σε μια μεταφορά, το γύρισα ανάποδα, και χρησιμοποίησα ξανά μια όμορφη έκταση της αγγλικής υπαίθρου (...) μετατρέποντας τους πολιτικούς κρατούμενους σε φανταστικούς χαρακτήρες. [4]

Σημειώσεις:

[1,2,3,4,5] Προλόγοι ταινιών, σημειώσεις και σκέψεις από τον Πίτερ Γκρίναγουέι από το History of the Avant-Garde, The Early Films of Peter Greenaway 1, bfs Video Publishing

Dear Phone

(Ηνωμένο Βασίλειο, 1976, 17', Έγχρωμο)

Το *Dear Phone* είναι σαν μια ψευδαίσθηση, και υποστηρίζει ότι, αν ο κινηματογράφος είναι θέμα εικονογραφημένου κειμένου, τότε γιατί απλώς να μην κινηματογραφείτε το κείμενο; Κάνοντας το αυτό, το φιλμ παίζει παιχνίδια με την αφήγηση, πείθοντας σε ότι αυτό που διαβάζεις και αυτό που ακούς ίσως δεν είναι το ίδιο πράγμα, και παρωδεί τις χρήσεις και τις κακοποιήσεις του τηλεφώνου.

Υπάρχουν δεκατρείς ιστορίες, όλες για τις χρήσεις και κακοποιήσεις του Βρετανικού τηλεφωνικού θαλάμου. Οι ιστορίες είναι συνδεδεμένες. Οι ιδέες από την μια ιστορία, περνούν και αναπτύσσονται στην επόμενη, έτσι ώστε να υπάρχει μια αίσθηση εξέλιξης [5]

(en)

Film Synopses and Notes

A Walk through H.: The Reincarnation of an Ornithologist

(UK, 1978, 41', Colour)

Cinematography: John Rosenberg

Music: Michael Nyman

Narrator: Colin Cantlie

Production Company: bfi Production Board

A Walk Through H is perhaps the most ambitious of the bunch, and probably the most packed with facts. It is a journey through a series of maps of every description, probably made by an ornithologist who sees, celebrates and understands the world through his own interest in birds. Each map fades as the traveller uses it, suggesting that the maps were intended for him alone and that his journey is unrepeatable. The secondary title of the film, *The Reincarnation of an Ornithologist*, might as well indicate that the journey taken is his last, from the point of death to his own particular ornithological Hell or Heaven.

I come from a family of horticulturists. Naturalists. I can hardly call them ecologists because that's a far too contemporary and fashionable word. My father was primarily an ornithologist. Whether I like it or not, through him, my background and his family through osmosis, I picked up a great delight in terms of natural history. [2]

H is for House

(UK, 1976, 8', Colour)

Music: Vivaldi

Narrator: Colin Cantlie

H is for House is a list of words and pictures that are initialled by the letter H, pointing out the familiar absurdity of sophisticated civilisations that organise by the arbitrariness of the alphabet. As children, we are instructed to remember the alphabetical system, but as adults we no longer regard it as unusual that happiness, hysterectomy, Hampstead, His Holiness, Hitler, Heaven and Hell are gathered up together.

Both of them (Godard and Spielberg) have said that the best movies are home movies. They have something very autobiographical, very intimate and very personal. Like most literature of the Western world, they refer to either to our childhood or to our adolescence. [3]

Windows

(UK, 1974, 4', Colour)

Music: Jean-Philippe Rameau

Windows is a blackly humorous statistical account of defenestration-finding reasons why a set of people in an idyllic country house insisted on falling out of windows, and intimating, ever so slightly, that the reason might be an envy of birds and love of gravity.

In South Africa, political prisoners are mysteriously being chucked out of windows. Slipping on bars of soap, apparently confusing windows and doors and ending up dead on the pavement six storeys below. I was a very political animal then. Who's surprised? It's a period of a great political learning and I wanted to make a film about these atrocities. Obviously, these people were not falling out of windows by accident. (...) I couldn't go to South Africa to film such material. My sophistication in film-making was far too inferior to allow that and anyway, if I ever got there what could I film? So I turned the whole thing into a metaphor, turned it on its head, again utilised a beautiful stretch of English countryside (...) and turned the political prisoners into fictional characters. [4]

Dear Phone

(UK, 1976, 17', Colour)

Dear Phone is also a spoof of a sort, and argues that, if al cinema is a question of illustrated text, then why not simply film the text? In doing just that, the film also plays games with narrative, persuading you that what you read and what you listen to might not be the same thing, and it parodies the uses and abuses of the telephone.

There are thirteen stories all about uses and abuses of the British telephone (...) The stories have a lot of connections. Ideas are picked up in one story are developed into another, so you get a sense of progression. [5]

Notes:

[1,2,3,4,5] Film prologues, notes and thoughts by Peter Greenaway at:
History of the Avant-Garde, The Early Films of Peter Greenaway 1, bfs Video Publishing

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Πίτερ Γκρίναγουεϊ γεννήθηκε στις 5 Απριλίου του 1942 στο Νιούπορτ της Ουαλίας. Πέρασε τα πρώτα του χρόνια στο Εσσεξ της Αγγλίας. Το 1962 ξεκινά τις σπουδές του στην ζωγραφική στο Walthamstow College of Art, γεγονός που θα τον καθοδηγήσει κινηματογραφικά, αισθητικά και καλλιτεχνικά σε όλη του την πορεία, ενώ παράλληλα δημιουργεί το πρώτο του φιλμ μικρού μήκους *Death of Sentiment*.

Στα 22 του, αποφασίζει να ακολουθήσει μια καριέρα στην κινηματογραφική βιομηχανία, αγοράζοντας την πρώτη του κάμερα Bolex 16mm, και αφού απορρίπτεται από το Royal College of Art, ξεκινά να δουλεύει ως μοντέρ και σκηνοθέτης στο Κρατικό Γραφείο Πληροφόρησης του Λονδίνου, ένα πρώην κυβερνητικό παράρτημα του Ηνωμένου Βασιλείου υπεύθυνο για την παραγωγή δημόσιων ενημερωτικών ταινιών. Αυτή η εμπειρία γρήγορα μετατράπηκε σε εμμονή για την εξερεύνηση του παραλογισμού της γραφειοκρατίας, καθώς και των δυνατοτήτων της μορφής του ντοκιμαντέρ, και τον ώθησε στην δημιουργία των πρώτων του ταινιών. Επί χρόνια παρήγαγε ένα μεγάλο αριθμό από πειραματικά φιλμ, μέσω των οποίων ανακάλυψε και να εξερεύνησε ριζοσπαστικές τεχνικές όπως επίσης και το πλούσια στιλιστικό *mise-en-scène* που διακατέχει τις ταινίες του.

Το κινηματογραφικό του ντεμπούτο με την μεγάλο μήκους ταινία του *The Falls* (1980) κέρδισε το βραβείο British Film Institute Awards' Sutherland Trophy.

Η επιτυχία συνεχίστηκε με την ταινία *Το Συμβόλαιο του Σχεδιαστή* (1982) ένα παιχνιδι-συμβόλαιο γεμάτο ίντριγκες, και την ταινία *Ένα Ζήτα και Δύο Μηδενικά* (1985) που καταπιάνεται με ένα δύσμορφο ερωτικό τρίγωνο καθώς και την έννοια του θανάτου και της αποσύνθεσης. Απέκτησε διεθνή φήμη με την ταινία *Η Κοιλιά του Αρχιτέκτονα* (1987) μια αλληγορία για την σωματική και πνευματική φθορά όπου διαγωνίστηκε στο Φεστιβάλ των Καννών και αλλά και την ταινία *Συνεχόμενοι Πνιγμοί* (1988) όπου κέρδισε το βραβείο Best Artistic Contribution την επόμενη χρονιά στο ίδιο φεστιβάλ. Η μεγάλη αναγνώριση ήρθε με την αριστουργηματική ταινία *Ο Μάγιστρος, ο Κλέφτης, η Γυναίκα του και ο Εραστής της* (1989), μια πολιτική αλληγορία πάνω στην θαυσερική Αγγλία, μια εικαστική και προκλητική κινηματογραφική πανδαισία, αγαπημένη του κοινού. Η τελευταία του ταινία μεγάλο μήκους, *Ο Αϊζενστάϊν*

στο *Γκουαναχουάτο* (2015) αποτελεί μια ωδή στον Σεργκέι Αϊζενστάϊν, μια φιγούρα που τον στοίχειωνε ανέκαθεν, και αφηγείται το ταξίδι που κάνει στο Μεξικό το 1930 ο διάσημος Σοβιετικός σκηνοθέτης.

Ακόλουθος του Δαρβινισμού και όπως επίσης και άθεος, ο Γκρίναγουεϊ, μέσα από την λογική, την κριτική σκέψη και τον ορθολογισμό που τον καθοδηγούν ανέκαθεν προσπαθεί να εξετάσει και να παρουσιάσει μέσα από τις ταινίες του πέραν από την ύλη, ή μάλλον την εξάρτηση από την ύλη και το πανηγύρι της ζωής, τα συστήματα (κοινωνικά, πολιτικά, θρησκευτικά, κ.α.) που έχουμε φτιάξει για να μπορέσουμε να επιβιώσουμε από το χάος που μας περιβάλλει. Αυτό φαίνεται μάλλον πεντακάθαρα μέσα από την δουλειά του, όπου τόσο θάνατος όσο και η ζωή εξετάζονται και αναλύονται ωμά, κάποιες φορές με χιούμορ ή βία, αλλά πάντα σίγουρα χωρίς την γαρνιτούρα της δήθεν πνευματικότητας ή αυτό που αποκαλεί ο ίδιος με δικά του λόγια το φάντασμα [1].

Πέραν από την μακροσκελή φιλμογραφία του αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι ο Γκρίναγουεϊ είναι ενεργός και πετυχημένος θεατρικός σκηνοθέτης, εικαστικός και ακαδημαϊκός.

Σημειώσεις:

Συνέντευξη στον Θανάση Λάλα (δημοσίευση 29.04.2001)
Προσβ. <https://camerastyloonline.wordpress.com/2017/08/06/syntentefksh-tou-piter-greenaway-ef-ols-ths-ylhs-ta-kryfa-nohmata-sto-ergo-tou-greenaway/>

[1] Αρνούμαι και αποκηρύσσω την έννοια του «φαντάσματος» με οποιονδήποτε τρόπο και αν εμφανίζεται κυριολεκτικά ή μεταφορικά. Πιστεύω βαθιά στον υλιστικό δαρβινισμό. Για μένα υπάρχει μόνο ό,τι είναι εδώ. Όλα τα υπόλοιπα είναι αποκηρύματα της φαντασίας μας. Μια επινόηση που προκύπτει από την επιθυμία μας για πράγματα που δεν μπορούμε να ανακαλύψουμε με άλλον τρόπο. Εγώ δεν πιστεύω ότι υπάρχουν φαινόμενα όπως η ψυχή, ας πούμε. Το φαινόμενο της ψυχής για μένα είναι μια σύμβαση, ένα τέχνασμα, το οποίο για πρώτη φορά επινόησε ο χριστιανισμός.

BIOGRAPHY

Peter Greenaway was born on the 5th of April 1942 at Newport, Wales. He spent his childhood years at Essex, England. In 1962 he began his studies on painting at Walthamstow College of Art, a life event which has inspired him cinematically, aesthetically and artistically ever since. At that same year he also created his first short film *Death of a Sensitive*.

At the age of 22, he decides to pursue a career on filmmaking and buys his first 16mm Bolex camera. While being rejected from Royal College of Art London, he also began working as a film editor and director at the Central Office of Information, a former UK governmental agency responsible for producing public informational films.

This experience would soon become an obsession in exploring the absurdity of bureaucracy as well as the shape possibilities of documentary; pushing Greenaway to start producing his first experimental films. For years he shaped a big body of experimental films which also helped him explore and discover radical techniques as well as the stylistically rich *mise-en-scène* that characterises his movies.

His feature film debut was made with *The Falls* (1980) which also won the British Film Institute Awards' Sutherland Trophy. He rose to prominence with the film *The Draughtsman's Contract* (1982), a game-contract full of suspense, and *A Zed and Two Noughts* (1985), a story of a dysfunctional erotic triangle, death and decomposition. He gained international success with the movies *The Belly of an Architect* (1987), an allegory about physical and psychological decay, which competed at the Cannes Film Festival, as well as *Drowning by Numbers* (1988) which won the best Artistic Contribution at the same festival the following year. His big hit was with the masterful film *The Cook, The Thief, his Wife and her Lover* (1989), a political allegory on Thatcher's Great Britain, an artistic and provocative cinematic blend, and an audience favourite. His latest feature film *Eisenstein in Guanajuato* (2015), stands as an ode to Sergei Eisenstein, a figure who has always inspired him; and narrates the journey of the well know Soviet director to Mexico back in 1930.

Similar to other postmodern artists whose works are informed by the current "loss of centre", Greenaway's films are filled with quotes and allusions to the cultural monuments of the past in architecture, painting, sculpture, landscape, scientific theory, religion, and myth. He has been criticised by some

as an elitist for the heavy load of intellectual freight his films carry. But many critical reactions to his work have been profuse in their admiration of its multilayered richness. (...) He grants that cinema must be realistic, that is, reproduce the external world, but it must also render a multilayer of metaphorical meaning. [1]

Apart from his extensive filmography, it is also worth noted that Greenaway is an active and successful theatre director, fine artist and academic professor.

Notes:

[1] Gras, Vernon, 'Dramatizing the Failure to Jump the culture/Nature Gap: The Films of Peter Greenaway', New Literary History, The Johns Hopkins University Press, 1995, p.123

Φιλμογραφία:

The Falls	1980
The Draughtsman's Contract	1982
A Zed and Two Noughts	1985
The belly of an Architect	1987
Drowning by Numbers	1988
The Cook, the Thief, his Wife and her Lover	1989
Prospero's Books	1991
The Baby of Mâcon	1993
The Pillow Book	1996
8 ½ Women	1999
The Tulse Luper Suitcases	2003-2005
Nightwatching	2007
Eisenstein in Guanajuato	2015

Filmography:

1980	The Falls
1982	The Draughtsman's Contract
1985	A Zed and Two Noughts
1987	The belly of an Architect
1988	Drowning by Numbers
1989	The Cook, the Thief, his Wife and her Lover
1991	Prospero's Books
1993	The Baby of Mâcon
1996	The Pillow Book
1999	8 ½ Women
2003-2005	The Tulse Luper Suitcases
2007	Nightwatching
2015	Eisenstein in Guanajuato